

POSTANOWIENIE

Dnia 4 kwietnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Wąsek-Wiaderek (przewodniczący,
sprawozdawca)

SSN Jerzy Grubba

SSN Jarosław Matras

w sprawie **K. J.**,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 4 kwietnia 2024 r.,

zażalenia skazanego na postanowienie Sądu Najwyższego

z dnia 9 stycznia 2024 r., IV KO 105/23,

o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania z powodu jego
oczywistej bezzasadności,

postanowił

**uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę wniosku skazanego o
wznowienie postępowania przekazać do ponownego rozpoznania
Sądowi Najwyższemu.**

Jerzy Grubba Małgorzata Wąsek-Wiaderek Jarosław Matras

UZASADNIENIE

K. J. wystąpił do Sądu Najwyższego z osobistym wnioskiem o wznowienie postępowania prawomocnie zakończonego wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 21 kwietnia 2022 r., II AKa 238/21, zmieniającym wyrok Sądu Okręgowego w Olsztynie z dnia 5 lipca 2021 r., II K 54/19.

Postanowieniem z dnia 9 stycznia 2024 r., IV KO 105/23, wydanym w trybie art. 545 § 3 k.p.k., Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia wniosku wobec jego

oczywistej bezzasadności i obciążył Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania wznowieniowego.

Zażalenie na to postanowienie wniósł skazany. Zaskarżając je zarzucił „powielenie stanowiska bez należytej kontroli sprawy, co jest niezgodne z Konstytucją” i przedstawił argumentację, przede wszystkim związaną z oceną dowodów przeprowadzonych w toku postępowania, wykazując, że został niesłusznie skazany.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Wniesione przez skazanego zażalenie musiało skutkować uchyleniem zaskarżonego postanowienia i przekazaniem sprawy wniosku skazanego o wznowienie postępowania do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu z uwagi na zaistnienie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy, na podstawie art. 87 ust. 1 ustawy o Sądzie Najwyższym (tj. Dz. U. z 2023 r., poz. 1093 ze zm.; dalej: ustawa o SN), pozostaje związany uchwałą trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110- 1/2020 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), gdzie stwierdzono, że: „nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. [...] zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana na urząd sędziego Sądu Najwyższego na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r. poz. 3)”. Cytowana uchwała ma moc zasady prawnej, co oznacza, że jest nią związany każdy skład Sądu Najwyższego dotąd, dopóki nie nastąpi odstępnie od niej w trybie określonym w art. 88 ust. 2 ustawy o SN. Do dnia rozpoznania niniejszej sprawy takie odstępnie nie nastąpiło, co oznacza, że zachowuje ona moc obowiązującą. Sąd Najwyższy konsekwentnie staje na trafnym stanowisku, że nic w tym względzie nie zmienia wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 20 kwietnia 2020 r., U 2/20, OTK-A 2020, poz. 61 (por. m.in.: uchwała Sądu Najwyższego z dnia 5 kwietnia 2022 r., III PZP 1/22; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2002, z. 6, poz. 22)). Jak

słusznie podkreśla się w orzecznictwie, wyrok ten „wykracza poza zawarty w art. 188 Konstytucji RP katalog orzeczeń Trybunału Konstytucyjnego, które z mocy art. 190 ust. 1 Konstytucji RP uzyskują moc powszechnie obowiązującą. Wyrok ten nie uzyskał zatem mocy powszechnie obowiązującego orzeczenia i co oczywiste nie mógł uchylić uchwały Trzech Izb SN (BSA I-4110-1/20), ani przesądzić o jej obowiązywaniu. Stanowić mógł zatem jedynie wyraz określonego i niewiążącego poglądu prawnego tego organu (Trybunału Konstytucyjnego)” (tak: postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 listopada 2022 r., I KO 79/21 i I KO 80/21; por. także m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21; wyroki Sądu Najwyższego z dnia 14 czerwca 2023 r., II KK 489/21 oraz z dnia 12 grudnia 2023 r., II KK 74/22). Stanowisko zawarte w uchwale trzech Izb Sądu Najwyższego zostało następnie potwierdzone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2002, z. 6, poz. 22).

W tym względzie istotne jest również stanowisko Europejskiego Trybunału Praw Człowieka konsekwentnie wyrażane od sprawy *Reczkowicz przeciwko Polsce*. ETPCz w tym wyroku wskazał na negatywny wpływ nowelizacji ustawy o KRS na prawo stron do „sądu ustanowionego ustawą”, stwierdzając: „na mocy ustawy nowelizującej z 2017 r., która pozbawiła gremia sędziowskie prawa do powoływania i wyboru sędziów zasiadających w KRS – prawa przyznanego im przez dotychczasowe ustawodawstwo i mającego oparcie w standardach międzynarodowych – władza ustawodawcza i wykonawcza uzyskały decydujący wpływ na skład KRS [...]. Ustawa praktycznie usunęła nie tylko dotychczasowy system przedstawicielski, ale także gwarancje niezależności sądownictwa w tym zakresie. W rezultacie umożliwiło to władzy wykonawczej i ustawodawczej bezpośrednią lub pośrednią ingerencję w procedurę powoływania sędziów, z której możliwości te władze skorzystały – o czym świadczą chociażby okoliczności towarzyszące zatwierdzaniu kandydatów na sędziów do KRS” (pkt 274 wyroku z dnia 22 lipca 2021 r., skarga 43447/19; tłumaczenie wyroku na język polski dostępne w bazie orzeczeń ETPCz HUDOC; zob. również wyrok ETPCz z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, skargi nr 49868/19 i 57511/19 oraz wyrok ETPCz z dnia 3 lutego 2022 r., *Advance Pharma Sp. z o.o.*

przeciwko Polsce, skarga nr 1469/20; wyroku Wielkiej Izby z dnia 15 marca 2022 r. w sprawie *Grzęda przeciwko Polsce*, skarga nr 43572/18). W wyroku pilotażowym z dnia 23 listopada 2023 r. w sprawie *Wałęsa przeciwko Polsce* (skarga nr 50849/21; dostępny w języku angielskim w bazie orzeczeń ETPCz HUDOC) Trybunał ponownie wskazał, że sposób powołania sędziów Sądu Najwyższego w opisywanej już powyżej procedurze z udziałem wadliwie obsadzonej KRS skutkuje brakiem zapewnienia stronom prawa do sądu należycie obsadzonego w rozumieniu art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności.

Wniosek skazanego K. J. o wznowienie postępowania rozpoznał Sąd Najwyższy w składzie jednego sędziego w osobie SSN A. R. W sprawie tej orzekł zatem sędzia Sądu Najwyższego, o którym mowa w przytoczonych stanowiskach orzeczniczych. SSN A. R. został bowiem powołany na urząd sędziego Sądu Najwyższego przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej postanowieniem z dnia 19 września 2018 r., nr 1130.47.2018 (M.P. z 2018 r, poz. 993), na skutek wydania przez Krajową Radę Sądownictwa, ukształtowaną w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3), uchwały nr [...] z dnia 23 sierpnia 2018 r.

Dodatkowo sędzia A. R. został pierwotnie powołany do orzekania w Izbie Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego. Izba ta, choć była organem powiązanym administracyjnie z Sądem Najwyższym, jednak sama nie miała statusu sądu w rozumieniu konstytucyjnym (por. uchwała trzech połączonych Izb Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/2020; uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22; W. Wróbel, *Izba Dyscyplinarna jako sąd wyjątkowy w rozumieniu art. 175 ust. 2 Konstytucji RP*, Palestra 2019, nr 1-2, s. 17-33). Na taką ocenę statusu tej Izby pozawala także decyzja samego ustawodawcy, który ustawą z dnia 9 czerwca 2022 r. o zmianie ustawy o Sądzie Najwyższym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1259) zlikwidował Izbę Dyscyplinarną Sądu Najwyższego, a ponadto wskazał na możliwość wzruszenia wydanych przez nią prawomocnych orzeczeń (art. 18 wspomnianej ustawy z dnia 9 czerwca 2022 r.). Wskazana okoliczność jedynie wzmacnia tezę, że skład Sądu Najwyższego z udziałem sędziów, którzy

uprzednio orzekali w Izbie Dyscyplinarnej, nie został wyposażony w gwarancje strukturalnej niezależności i nie jest sądem należycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazuje się na nieprawidłowości przeniesienia sędziów orzekających uprzednio w Izbie Dyscyplinarnej do Izby Karnej Sądu Najwyższego, co nastąpiło z mocy decyzji Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. W związku z tą procedurą wskazuje się, że Konstytucja RP nie przewiduje możliwości powołania na stanowisko sędziego Sądu Najwyższego przez Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego, czy też z mocy samej ustawy, zaś akt nominacji Prezydenta RP na stanowisko sędziego dokonywany jest w ramach określonego konkursu dotyczącego konkretnego rodzaju sądu. Osoba, która ubiegała się o stanowisko sędziego w danym sądzie, nie jest więc uprawniona do orzekania w innym rodzaju sądu (tak: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2023 r., III KK 186/23, OSNK 2023, z. 5-6, poz. 30; podobnie: postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 5 stycznia 2023 r., II KK 531/22; z dnia 18 lipca 2023 r., I KK 85/23; z dnia 10 stycznia 2024 r., V KK 270/23; z dnia 11 stycznia 2024 r., II KK 564/23).

Wskazane w orzecznictwie wątpliwości co do sposobu przeniesienia sędziów zlikwidowanej Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego do Izby Karnej tego Sądu stanowią dodatkowy argument na rzecz tezy o zaistnieniu w tej sprawie uchybienia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Sąd Najwyższy stanął już na stanowisku, że kwalifikowana wada prawna orzeczenia z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. zachodzi w sytuacji rozpoznania przez sędziego Sądu Najwyższego, o którym mowa w tezie uchwały trzech Izb Sądu Najwyższego i w uchwale w sprawie I KZP 2/22, wniosku skazanego o wznowienie postępowania w trybie art. 545 § 3 k.p.k. (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 16 września 2021 r., I KZ 29/21; z dnia 18 stycznia 2022 r., I KZ 61/21; z dnia 12 kwietnia 2022 r., V KZ 64/21; z dnia 23 listopada 2022 r., II KZ 39/22; z dnia 18 stycznia 2023 r., IV KZ 59/21). Sąd Najwyższy w pełni podziela argumentację tam zaprezentowaną i nie widzi potrzeby jej powielania w uzasadnieniu niniejszego postanowienia.

Należy ponadto podzielić trafny pogląd wyrażony w przywołanych sprawach, że skoro ustawodawca zdecydował się na wprowadzenie zwykłego środka

odwoławczego od postanowienia o odmowie przyjęcia wniosku o wznowienie postępowania w trybie art. 545 § 3 k.p.k., to istotą takiego środka odwoławczego musi być również kontrola czy sąd rozpoznający taki wniosek był sądem, o którym mowa w art. 6 ust. 1 EKPC, a zatem niezawisłym i bezstronnym sądem ustanowionym ustawą. Przepis ten znajduje bowiem zastosowanie także, gdy postępowanie, chociaż uznane w prawie krajowym za „nadzwyczajne” albo „wyjątkowe”, z natury i w swoim zakresie jest podobne do zwykłego postępowania odwoławczego.

Podsumowując, w związku z tym, że uchwała trzech Izb Sądu Najwyższego, mająca moc zasady prawnej, nadal wiąże wszystkie składy Sądu Najwyższego, a także z uwagi na konieczność zapewnienia skazanemu prawa do rzetelnego procesu, w tym prawa do sądu w rozumieniu konstytucyjnym i konwencyjnym, należało stwierdzić w tej sprawie zaistnienie tzw. bezwzględnej przyczyny odwoławczej z art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., a w konsekwencji uchylić zaskarżone postanowienie i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Najwyższemu.

Mając na uwadze powyższe, należało orzec jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

Jerzy Grubba Małgorzata Wąsek-Wiaderek Jarosław Matras

[PGW]

[ms]